

ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ФИЗИЧЕСКА СИЛА КАТО ПОЛИЦЕЙСКО ПРАВОМОЩИЕ

Д-р Радослав Радев

Използването на полицейските правомощия е свързано със законосъобразното им прилагане. Познаването и разбирането на действащите правни норми създават увереност в полицейския служител при използването на полицейските правомощия за прилагане на физическа сила. В своята дейност полицейските служители използват предоставените им със закон правомощия за противодействие на престъпността и опазването на обществения ред. Понятието „полицейско „правомощие“ означава законно право за изпълнение на нещо. Правомощието е предвидена от закона възможност на участниците в дадено правоотношение да извършат определени действия или да изискват извършването им от други участници в създаденото правоотношение. Правомощието е право, с което определен държавен орган е овластен и е задължен да упражни, за да гарантира изпълнението на възложените му функции и задачи. В този смисъл полицейските служители са носители не само на право, но и едновременно с това са задължени да прилагат правомощията целесъобразно и законосъобразно за възстановяване на реда. Това означава, че на полицията е разрешено да използва сила срещу правонарушителите единствено и само в рамката на закона. Прилагането на физическа сила е силно изразено властническо правомощие с две страни, което подчертава спецификата в дейността на полицейската институция. От една страна, да противодейства на престъпността, а от друга, да защитава гражданите. Едно от правомощията, които полицейските органи прилагат при осъществяване на функционалните задължения като изпълнително-разпоредителни органи, е използването на физическа сила.

1. Правно регламентиране на употребата на физическа сила от полицейските органи

Терминът „физическа сила“ се определя като телесна сила, телесно движение. Това означава, въздействие със силата на тялото чрез блъскане, натискане, издърпване, нанасяне на удари с ръце, крака, глава, захвати, което на практика означава осъществяване на физически контакт. Физическата сила в полицейската

практика най-често може да се изрази във въздействие с крайници – ръце, крака, които се използват за нанасяне на удари и водещи техники за постигане на законната цел.

Използването на „физическа сила“ като полицейско правомощие позволява законосъобразно полицейският служител да прекрати действията на нарушителя и то само когато е абсолютно необходимо.

Терминът „абсолютна необходимост“ вероятно е заимстван от текста на чл. 2 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, който гласи: „Лишаването от живот не се разглежда като противоречащо на разпоредбите на този закон, когато то е в резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима.¹

Това означава, че абсолютната необходимост се приема в случай, когато са изчерпани всички други мерки. Така абсолютната необходимост се трансформира в индикатор за прилагането на закона при използвана физическа сила².

Съгласно чл. 85, ал. 1 от ЗМВР полицейските органи могат да използват физическа сила и помощни средства при изпълнение на служебните си функции само когато това е „абсолютно необходимо“, при следните хипотези:

- противодействие или отказ да се изпълни законно разпореждане;
- задържане на правонарушител, който не се подчинява или оказва съпротива на полицейски орган;
- оказване съдействие на други държавни органи или длъжностни лица, включително на контролорите на Европейската комисия, на които противозаконно се пречи да изпълняват задълженията си;
- нападения срещу граждани и полицейски органи;
- освобождаване на заложници;
- групови нарушения на обществения ред;
- нападения на сгради, помещения, съоръжения и транспортни средства;
- освобождаване на незаконно заети обекти, ако им е разпоредено от компетентен орган.

Представените хипотези, отразяващи употребата на физическа сила, кореспондират с различни нормативни актове. Същите имат отношение към прилагането на полицейското правомощие „употреба на физическа сила“ и затова са включени в професионалното полицейско обучение. Като такива могат да бъдат посочени:

- Конституция на Република България;
- Наказателен кодекс;
- Закон за Министерството на вътрешните работи;
- Етичен кодекс за поведение на държавните служители в МВР;
- Наредба № 8121з – 418 от 14 март 2017 г. за реда за употреба на физическа сила и помощни средства от служителите на Министерството на вътрешните работи;

¹ <http://pravenanaliz.eu/2020/07/13/dopustimost-izpolzване-fizicheska-sila-ot-policeiski-organi/>

² **Тимчев, Л.** Правомощия на полицейските органи по закона за Министерство на вътрешните работи. София, 2020, с. 38 – 44.

- Инструкция № 8121з – 929 от 2 декември 2014 г. за патрулно-постовата дейност;
- Инструкция № 8121з – 1161 от 5 септември 2017 г. за организацията и реда за осъществяване на конвойната дейност в Министерството на вътрешните работи;
- Методически указания за използване на различни видове техники за използване на физическа сила и помощни средства, технически характеристики и правила за безопасност при употребата и съхранението им. София, 2018 г., утвърдени със Заповед №8121з-904/01.08.2018 г.

Основните права и свободи на личността са регламентирани в основния закон – Конституцията на РБ (КРБ). Съгласно чл. 30 от Конституцията никой не може да бъде задържан, подлаган на оглед, обиск или друго посегателство върху личната му неприкосновеност³. Нарушаването на неприкосновеността на личността е възможно, но само в изрично посочени от закона случаи, които не търпят отлагане.

В Етичния кодекс за поведението на държавните служители в Министерството на вътрешните работи се посочва, че:

- Държавният служител зачита правото на живот на всеки човек, като използва физическа сила само в предвидените от закона случаи и предели.
- Държавният служител прекратява употребата на физическа сила незабавно след отпадане на крайната необходимост. За употребата ѝ се изготвя доклад.

В писмения доклад под формата на докладна записка се отразяват:

- специфично наименование на длъжността, име и фамилия, длъжност и месторабота на полицейския орган или име и фамилия, длъжност и месторабота на лицето по чл. 140а, ал. 1 от ЗМВР;
- място, дата и час на използване на физическата сила;
- основание и обстоятелства за използване на физическата сила;
- интензивност на физическата сила;
- по възможност данни, идентифициращи лицето спрямо което е използвана физическата сила;
- мерки, взети спрямо лицето;
- видими последствия от използването на физическата сила.

Професионалното обучение относно използването на полицейските правомощия обучение се провежда основно в рамките на учебните дисциплини „Полицейска лична защита“ и „Полицейско право“.

Необходимо е да се отделят достатъчно време, средства и бази в съответните структурни звена по местослужене за обучение на всички полицейските служители за прилагане на полицейското правомощие физическа сила, ефективно и само в рамката на закона.

³ Конституцията на Република България е в сила от 13.07.1991 г. Като върховен принцип в Конституцията са издигнати правата на личността, нейното достойнство и сигурност.

2. Международни етични стандарти за полицейската дейност

Всяка една дейност на човека обхваща материално и нематериално производство. В нематериалното производство попада и опазването на обществения ред. Независимо от това в кое производство е определена дейността, винаги съществуват отношения между хората. Разглеждайки нравствените отношения, като лоялност, честност, уважение, съзнателност, и т.н., може да отъждествим въпросните отношения и с професионален морал. Тук може да отбележим, че професионалният морал на полицейския служител представлява и професионално поведение към гражданите, включително и към правонарушителите, независимо от това, че полицейската професия използва в своя инструментариум и употребата на физическа сила. Ето защо в основата на полицейската етика при всички хипотези, при които полицейският служител употребява полицейското правомощие – използване на физическа сила, не трябва да бъдат нарушавани правата на човека, а напротив да бъдат съхранени общочовешките нравствени ценности. Това означава изградена ценностна система в полицейският служител и висота в професионалното обучение.

Затова е редно да подчертаем, че „под професионална полицейска етика разбираме оформеното и прилаганото поведение в професионалното и всекидневно общуване въз основа на специфични поведенчески нагласи и следвани културни модели на взаимоотношения съобразно с изискванията за спазване на човешките права“⁴.

Като пример за регламентирани етични стандарти за полицията, по които Република България е страна, може да отбележим Европейската конвенция за защита правата на човека, приета от Съвета на Европа на 4.11.1950 г., ратифицирана със Закон за народното събрание през 1992 г., и Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото и унижително отношение или наказание, приета от Съвета на Европа на 26.11.1987 г. в сила за Република България от 1.09.1994 г. Съществуват и други международни етични стандарти, свързани с полицейската дейност, но основната идея, която ги обединява, е спазването на човешките права. Относно полицейската практика това означава полицейският служител да не допуска неправомерна употреба на сила и унижително отношение към гражданите. За постигане на тази цел е необходимо още в хода на професионалното обучение у бъдещите полицейските служители да бъдат изградени модели за професионално поведение. Това означава професионална нагласа – изградени знания, умения и навици, които да мотивират полицейския служител да цени човешкото достойнство и закона независимо от обстоятелствата.

Заклучение

Полицейските органи при изпълнение на служебните си задължения използват полицейските си правомощия, за да осъществяват функционалните си задължения по опазване на обществения ред и противодействие на престъпността. Правомощията са правно регламентирани и затова всеки полицейски служител задължително преминава през професионално обучение. Историята на полиция-

⁴ Симеонов, С. Въведение в полицейската етика. София, 2006, с. 54.

та е доказала, че полицейските правомощия са трайни, трудно променливи, което показва, че те са доказали своята ефективност в полицейската практика.

За да бъдат прилагани ефективно и законосъобразно полицейските правомощия, е необходимо да бъдат спазвани и приетите етични стандарти. Същите са индикатор за законност и професионализъм. В тази връзка трябва да се акцентира в структурното полицейско звено, в което прави първите стъпки новоназначеният служител, за да се изграждат и надграждат професионални модели на поведение независимо от обстоятелствата. Това означава визия на полицейския служител, отговаряща на съвременните стандарти, неопетнена полицейска значка и авторитет на полицейската институция.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Етичен кодекс за поведение на държавните служители в МВР – Утвърден със Заповед № 8121з-348 от 25 юли 2014 г. на министъра на вътрешните работи. Обн., ДВ., бр. 67 от 12.08.2014 г., изм., ДВ., бр. 5 от 17.01.2017 г., доп., ДВ, бр. 64 от 03.08.2018 г.
2. Инструкция № 8121з-78 от 24 януари 2015 г. за реда за осъществяване на задържане, оборудването на помещенията за настаняване на задържани лица и реда в тях в Министерството на вътрешните работи.
3. Методически указания за използване на различни видове техники за използване на физическа сила и помощни средства, технически характеристики и правила за безопасност при употребата и съхранението им. София, 2018 г., утвърдени със Заповед № 8121з-904/01.08.2018 г.
4. Наредба № 8121з-418/14.03.2017 г. за реда за употреба на физическа сила и помощни средства от служителите на Министерството на вътрешните работи. Обн., ДВ, бр. 25 от 24.03.2017 г.
5. **Симеонов, С.** Въведение в полицейската етика, София, 2006, с. 54.
6. **Тимчев, Л.** Правомощия на полицейските органи по закона за Министерство на вътрешните работи. София, 2020, с. 38 – 44.

Интернет източници:

<http://pravenanaliz.eu/2020/07/13/dopustimost-izpolzване-fizicheska-sila-ot-policeiski-organi/>

Закон за Министерството на вътрешните работи – Lex.bg <https://www.lex.bg>

*д-р Радослав Маринов Радев,
старши полицай, ЗЖУ – Русе,
e-mail: r_marinov43@abv.bg*

*Radoslav Marinov Radev, PhD
the policeman, Gendarmerie unit Ruse
r_marinov43@abv.bg*

ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ФИЗИЧЕСКА СИЛА КАТО ПОЛИЦЕЙСКО ПРАВОМОЩИЕ

д-р Радослав Радев

Резюме: Целта на разработката е разглеждането на правната регламентация на използването на физическа сила от полицейските органи. Разгледани са основните теоретични постановки, които изискват и допускат правомерна намеса от полицията чрез употреба на физическа сила съгласно Закона за Министерство на вътрешните работи.

Отразени са нормативните актове за употреба на физическа сила и помощни средства от полицейските органи и част от международните етични стандарти за полицейската дейност, по които Република България е страна.

Посочени са понятията, които внасят яснота относно употребата на физическа сила от полицейските органи. Прилагането на физическа сила е дискутиран въпрос, особено когато полицията превиши правомощията си. Но нека не забравяме, че полицията разполага със законови средства, да използва сила за опазване на обществения ред и противодействието на престъпността.

Ключови думи: полицейско правомощие, физическа сила, етични стандарти, абсолютна необходимост.

THE USE OF PHYSICAL FORCE AS A POLICE POWER

Radoslav Radev, PhD

Summary: The purpose of the study is to consider the legal regulations for the use of physical force by the police. The main theoretical statements that require and allow lawful intervention by the police through the use of physical force under the Law on the Ministry of Interior are considered. Normative acts on the use of physical force and aids by the police authorities are also reflected, as well as some of the international ethical standards for policing in which the Republic of Bulgaria is a party.

The basic concepts that clarify the use of physical force by the police are also indicated. The use of physical force is a frequently discussed issue, especially when the police exceed their authority. But let us not forget that the police have the legal power to use force to maintain public order and combat crime.

Keywords: police power, physical strength, ethical standards, absolute necessity.